

NIEUWSBRIEF

阿佐井備前守仲政

備前守仲政、下総守久政の嫡男、文武の名をえ、
 勇将たり。永祿三年の春、佐々木義禎、同義弼の両将
 大軍を率て阿佐井家と撃つと急ぎ、時に仲政十六才
 北近江五郡の軍勢に従へ、湖水の辺に對陣を、
 只一戦小勝、利と得、竟小江州大半と
 切靡、同十一年、大多、春永の婿と
 娶て室となし、縁者の因睦、
 かり、春永、越前の国主
 麻久良、美景と誅せん、
 彼國へ軍馬と向らし、
 阿佐井家、八年來、麻久良、
 水魚の交、あつ、相互、危
 究と、救ん、誓約、を、仲政、
 忽、大多家、鋒楯、江北、坂田
 郡、姉川、小、麻久良、諸共、
 春永と戦、の、両家共、敗北、あ、
 其、後、所々、春永と合戦、を、
 春永の家、運日々、盛る、頃、る、戦、毎に
 軍利あり、竟、小勢、究て、本城、江州、小谷の

太平記英勇傳

- 2007: VEEL GOEDS EN VOORAL KANSEN 2
- SUCCESSVOLLE RESTAURATIE KEUKENOPLEGGER 4
- BOSNIË IN BEELD 6
- LEGERMUSEUM WERKT MEE AAN TAPTOE DELFT 7
- UNIFORMENCOLLECTIE UITGEBREID MET UNIEKE STUKKEN UIT DE JAREN 1830 8
- MILITAIRE DILEMMA'S. WAT ZOU U DOEN? 10
- VAN DELFT NAAR SOESTERBERG, DE EERSTE STAPPEN 11
- NIEUW: 50 SAMOERAI-PRENTEN VAN KUNIYOSHI 12
- VRIENDENDAG IN VUGHT 14

2007 WORDT SLEUTELJAAR

door Gert Groenendijk

Een nieuw jaar dient zich aan. Een jaar dat belooft veel goeds en vooral kansen in zich te dragen. Dat geldt zeker voor ons museum. 2007 is misschien meer nog dan vorige jaren ' bezig zijn met de toekomst'. In mijn bijdrage voor deze Nieuwsbrief dit keer geen stichtelijke boodschap, geen rijmelarij; daarvoor mag ik u doorverwijzen naar andere, overvloedig beschikbare bronnen. Ik ga hier kort in op de museale activiteiten in 2007.

Het motto 'Vertrouwd museaal, verrassend manifest (VM2)' tooit het ondernemingsplan (OP) 2004-2007. Komend jaar is het laatste uit deze beleidscyclus. Eerder en vaker was ook de Nieuwsbrief het platform om de voortgang van de uitvoering van dit ambitieuze plan uit de doeken te doen. Het doet goed te constateren dat de doelstellingen worden gerealiseerd. Van ISO-certificering tot inrichting van de Vaandelkamer, van de opzet van de Kennistransfer tot afronding van het Deltaplanproject, en van een nieuwe huisstijl tot de verwerving van de Visser-collectie en het opbouwen van een hoogwaardig textieldepot. Deze beperkte illustratie is veelzeggend. Maar het laatste woord is er bepaald niet mee gezegd. Na afloop van de planperiode wordt de uiteindelijke balans opgemaakt. Iets om nu al naar uit te zien. Niet om te vissen naar complimenten, maar wel om leermomenten voor morgen te vangen.

Ondernemingsplan 2008-2011

Terwijl de laatste schijf uit het lopende plan wordt afgerond en een eindverslag moet worden opgesteld, werken we inmiddels met volle kracht aan het nieuwe ondernemingsplan. Uiteraard worden verworvenheden uit VM2 geborgd en bewezen oriëntaties doorgezet, staan publieksgerichtheid, professionele museale performance en transparantie, en efficiënte bedrijfsvoering

Bij de voorpagina:

Een van de prachtige prenten uit de nieuwe tentoonstelling Japanse prenten van Kuniyoshi. Nieuwsgierig? Blader dan vlug door naar pagina 12.

Gert Groenendijk staat ook in 2007 garant voor een wervelend aanbod in het Legermuseum. (Foto: Wim den Dunnen)

centraal. Het bewezen kwaliteitsmanagement wordt doorgezet. Maatschappelijke relevantie is ook voor de komende periode het toverwoord. Bij het opstellen van het nieuwe ondernemingsplan worden zo veel mogelijk stakeholders betrokken. Zo ook u als Vriend; in eerste instantie via uw bestuur. Onnodig te zeggen, dat u ook in dit blad regelmatig over de ontwikkelingen wordt geïnformeerd.

Museaal beleid nieuwbouw

Lijkt met genoemde strategische noties de portefeuille bomvol? Niets is minder waar. Immers, juist in 2007 komt de ontwikkeling van het nieuwe museale beleid van het ministerie van Defensie en in het kielzog daarvan de bouw van een gezamenlijke nieuwe huisvesting voor het Militaire Luchtvaart Museum en het Legermuseum eerst goed op stoom. Dat zal van de betrokken musea en de medewerkers creativiteit, flexibiliteit, doorzettingsvermogen, stressbestendigheid en bevologenheid vergen. Kortom, we worden op onze sterke punten aangesproken. Niets staat een florerend museum in Soesterberg in de weg, zou je dan denken. Nu nog duidelijkheid over de te stellen randvoorwaarden en we kunnen echt aan de slag. En kunnen we de geboden kansen verzilveren. U zult hier later én vaker meer over horen en lezen.

VAN OUD NAAR NIEUW

Veel van de werkzaamheden die ik zojuist schetste, onttrekken zich aan de waarneming van de bezoekers. En de documentatie die eruit voortkomt, de pijlers van verdere planontwikkeling, is veelal ook het lot van publieke anonimiteit beschoren. De stellers ervan putten troost uit de wetenschap dat hun bijdrage fundamenteel biedt voor datgene waar het museale bestaan om draait: het even verantwoord als gedurfd presenteren van de ontsloten collectie aan de bezoeker. Hier is leidend dat het Legermuseum zijn licht niet onder de korenmaat wil stellen. Ook in 2007 zal dat blijken: met een wervend digitaal aanbod van collectieinformatie en, zoals inmiddels vertrouwd, vooral met zinderende tentoonstellingen: over de Tachtigjarige Oorlog, over de vermaarde Visser-collectie, over de Special Forces en over de inzet van de krijgsmacht in Uruszgan. En natuurlijk kunt u ook in alle rust en herhaald genieten wanneer u net als in deze maand december, de geschiedenis van een collectie lezend ervaart met ons jaarboek *Armamentaria*. Dit wordt ook volgend jaar weer gemaakt. Wordt vervolgd.

Blijvend boeiend museum

Geen nieuwjaar zonder heildronk. Dus bij deze. Ik wens u zeker ook namens de medewerkers een prachtig 2007 en dat dit brengen mag wat u ervan verwacht. Ons past daarbij bescheidenheid, maar wat wij wel kunnen, doen we ook voor u: werken aan een blijvend boeiend museum. Dat de middelmatigheid heeft afgezworen en een broertje dood heeft aan matheid. Een museum waar het in alle opzichten goed toeven is; dat verder wil, verder moet. Het is niet anders.

Gert Groenendijk is algemeen directeur van het Legermuseum.

Een blik op de onlangs opgehangen wapens uit de vermaarde Visser-collectie. (Foto: Wim den Dunnen)

2006 loopt alweer ten einde. Wij kunnen terugkijken op een mooi jaar met én voor de Vrienden, met als hoogtepunt de zeer geslaagde Vriendendag in Vught.

Ons bestuur is weer op volle sterkte met de komst van majoor b.d. Bart Richters uit Weert.

Eerder is Hans van Lith toegetreden. Hij heeft met ingang van

(Foto: Wim den Dunnen)

dit nummer de hoofdredactie van

de Nieuwsbrief op zich genomen. De versterking komt juist op tijd, want er staat ons – en u – het komende jaar veel te wachten.

Zes decennia geleden, op 20 augustus 1947, is onze stichting formeel opgericht met als ingangsdatum 1 januari 1948. Het 60-jarig bestaan laten wij vanzelfsprekend niet onopgemerkt voorbijgaan. Wij gaan het op gepaste wijze met u en het museum vieren. Zodra de plannen handen en voeten hebben gekregen hoort u nader.

Een lustrum nodigt in de eerste plaats uit om terug te kijken. Het is echter veel belangrijker de blik op de toekomst te richten. Zoals ook blijkt uit het voorwoord van Gert Groenendijk gaan wij nu met volle kracht vooruit richting een nieuw museum (over een paar jaar) in Soesterberg.

Waar mogelijk wendend wij, als vertegenwoordigers van de 'consument', onze invloed aan om te bewerkstelligen dat de prachtige collectie van 'ons' museum in volle omvang en glorie zal worden getoond. Nu is die immers voor een gedeelte in depots opgeslagen.

Met onze zusterorganisaties van de andere vijf bij de fusie betrokken musea plegen wij regelmatig overleg over de ontwikkelingen. Weliswaar worden alleen Legermuseum en Militaire Luchtvaart Museum fysiek samengevoegd in Soesterberg en blijven Marine-, Mariniers-, Marechaussee-museum en Bronbeek op hun huidige locaties. Toch worden alle zes musea juridisch samengevoegd. Dit betekent overigens niet automatisch dat de vriendenorganisaties ook moeten worden bijeengevoegd. De organisaties hebben allemaal hun eigen identiteit en vrienden met uiteenlopende belangstelling.

Het nieuwe jaar 2007 biedt dus vele kansen en uitdagingen. Terwijl u onder de kerstboom het weer prachtige *Armamentaria* (nummer 41) en deze Nieuwsbrief leest, wil ik u namens het bestuur een voorspoedig 2007 toewensen!

Gijs Scholtens

Voorzitter

RESTAURATIE KEUKENOPLEGGER

door Wim den Dunnen (tekst en foto's)

In de Nieuwsbrief nummer 3 van 2005 kon u de plannen lezen voor de restauratie van een vooroorlogse keukenoplegger bij het depot Paardenmarkt van het Legermuseum. Met enige trots kunnen we melden dat het restauratieproject inmiddels is afgerond. Een jaar lang hebben vier restauratoren de door de Artillerie Inrichtingen te Zaandam gebouwde oplegger, type M 38, onder handen genomen. Het project was zeker geen routineklus. Alle kennis, know-how en ervaring moesten uit de kast worden gehaald, maar het resultaat mag er zijn. Militairen zouden zo weer van rats, kuchen en bonen kunnen worden voorzien.

In juli 2005 werd de keukenoplegger uit het depot te Grave-Driehuis overgebracht naar Delft. Al spoedig werden de werkzaamheden opgepakt door de restauratoren voertuigen en geschut Peter Mulder en Chris Tänzler en de restauratoren hout Ben Berkel en Bert Broekhuizen. Zo ontstond een krachtig restauratieteam, waarin de benodigde restauratiedisciplines waren vertegenwoordigd. Als eerste werden carrosserie en chassis van elkaar gescheiden. Het chassis, zwaar verroest, werd met medewerking van de

Ford-trekker en AI-keukenoplegger na afronding van de restauratie op de binnenplaats van het depot Paardenmarkt te Delft op 23 oktober 2006. Een sterk staalteam van zowel de voertuigen- en houtrestauratoren als de behoudsmedewerkers van het Legermuseum.

Mechanisch Centrale Werkplaats te Leusden gestraald en in een primer gezet. Het dak, voor een groot deel compleet weggeroest, gaf heel veel werk. Maar ook de buitenkant van de wanden van de carrosserie, gemaakt van plymax (een metalen laag op triplex geperst), moest van roest worden ontdaan. Ook de vernieuwing van het interieur en vloerdelen ging niet zonder slag of stoot en vorderde langzaam. Na terugkeer van het chassis werd de carrosserie hier weer op geplaatst en raakten de werkzaamheden in een stroomversnelling.

Lopende het project werd een belangrijke toevoeging verwezenlijkt: het museum wist de hand te leggen op een bijbehorende Ford-trekker. Dit voertuig, bouwjaar 1938 en voorzien van een 85 pk V8-motor, werd na een lange zoektocht in het Den Hartogh Ford Museum te Hillegom gevonden. Het Legermuseum komt hiermee in het bezit van een unieke vooroorlogse trekker-opleggercombinatie, zoals die door de KL tot en met 1940 werd gebruikt.

Een deel van het restauratieteam begin 2006 aan het werk met de van het chassis verwijderde carrosserie van de keukenoplegger. V.l.n.r. de restaurator hout Ben Berkel en de restauratoren voertuigen en geschut Chris Tänzler en Peter Mulder. Restaurator hout Bert Broekhuizen ontbreekt op de foto.

SUCCESVOL AFGEROND

De aankomst van de Ford-trekker bij het depot Paardenmarkt op 16 augustus 2006, nog in de kleuren van het Den Hartogh Ford Museum. Al snel zal het voertuig zijn rode jasje moeten inleveren voor een legergroene.

Maar er waren nog hobbels om te nemen. Het vaststellen van de oorspronkelijke kleur kwam in de zomer van 2006 aan de orde. Hiertoe werd een monster genomen van de eerste verflaag en naar de firma Sikkens gezonden. Dit met het verzoek de oorspronkelijke kleur en juiste verfsoort te herleiden. Sikkens kwam er niet helemaal uit, maar de ambachtelijke verfwinkel W. Verbeek te Delft wel. De kleur werd daar voor 95 procent vastgesteld en ook door Verbeek gemengd. Ook kan nu met een zekerheid grenzende waarschijnlijkheid worden gesteld, dat deze kleur is gebruikt voor andere voertuigen en materieel van de KL tijdens de mobilisatie van 1939-1940. Een belangrijke vaststelling voor mogelijke andere restauratieprojecten.

De behoudsmedewerkers Harry Kleian (rechts) en Johan Pieterse verven de Ford-trekker legergroen. Deze kleur werd na een zorgvuldig onderzoek vastgesteld. Hoofd fysiek beheer Walter Castelijns (uiterst rechts) ziet toe hoe de werkzaamheden vorderen.

Na een jaar noeste arbeid kan dan eindelijk de gerestaureerde keukenoplegger poseren voor de fotografen. Depot Paardenmarkt te Delft, 23 oktober 2006.

Een militaire stampot zou zomaar weer kunnen worden geserveerd. Van de keukenoplegger blijkt een deel van inventaris zoals potten en pannen, schuimspaan en prikvork aanwezig te zijn. Hier brengt conservator militaire voertuigen Afred Staarman wat van dit keukengeri aan.

De unieke trekker-opleggercombinatie verdient zeker een beter lot dan weer in depots te verdwijnen. Begin 2007 komt er plaats in het museum na het afbreken van de tentoonstelling *Boem!!* Na het meten van hoogte en breedte van de combinatie en het berekenen of het geheel de draai op de kade van de Korte Geer kan maken, wordt besloten of deze tijdelijk tentoongesteld kan worden. Hopelijk kunnen Vrienden en bezoekers dan spoedig dit prachtige eindresultaat bewonderen. Het wordt zeker een blikvanger.

NEDERLANDSE PRESENTIE VASTGELEGD IN BEELD EN OBJECT

‘DIE ABSOLUTE VERLATENHEID IN BOSNIË’

door Hans van Lith (tekst) en Casper van Bruggen (foto's)

“Die absolute verlatenheid in Bosnië, dat maakte de meeste indruk op mij. Het was zelfs zo sterk dat ik steeds meer de neiging kreeg alle bezochte plekken per se vast te willen leggen zonder mensen erop.” Aan het woord is fotograaf Casper van Bruggen van het Legermuseum. Samen met Directeur Collecties Dirk Staat ging hij in maart 2006 naar Bosnië om de sporen van de Nederlandse aanwezigheid daar vast te leggen voordat alles helemaal verdwenen zou zijn. Een ontdekkingsreis, op gezamenlijk initiatief van ‘Delft’ en de manager van het Geniemuseum in Vught, Hans Sonnemans. De Genie heeft immers een belangrijk aandeel gehad in de Nederlandse infrastructuur ter plaatse. Het Legermuseum richtte een kleine tentoonstelling in over het bezoek aan Bosnië, met teksten van conservator Alfred Staarman en Casper van Bruggen.

Afbraak Nederlandse basis

De Nederlandse inzet in Bosnië is bijna voorbij en de directe aanleiding van de tocht was het in Bugojno fotografisch vastleggen van de afbraak van de laatste ‘Dutchbase’. Tevens konden voorwerpen verzameld worden, die interessant waren voor het Legermuseum om ook deze episode uit de Nederlandse krijgsgeschiedenis te documenteren. Een spannende bezigheid, omdat het altijd een verrassing was wat ze zouden vinden. Van Bruggen vond en fotografeerde bijvoorbeeld in een verlaten legeringsgebouw een primitief wandlampje, gemaakt van een colablikje. Natuurlijk werd ook het lampje zelf meegenomen. Staat en Van Bruggen bezochten meer plaatsen waar Nederlanders ingezet waren geweest, zoals Busovaca en Novi Travnik. Met een marinier als gids en chauffeur reisden ze door streken waar vrijwel geen mensen woonden. “Je rook ’s avonds de geur van de houtkachels. Dan wist je dat er een dorp in de buurt was”, herinnert Van Bruggen zich. Het was zijn eerste bezoek aan Bosnië, maar wie al eerder in dit verscheurde, prachtige land was, zal deze ervaring direct herkennen.

Het embleem van de Explosieven Opruimings Dienst in de verlaten accufabriek van Potochari.

De Nederlandse basis in Bugojno.

Het gebeurde dat ze in vroegere legeringsgebouwen plotseling wandschilderingen aantreffen. Sommige primitief, andere duidelijk vervaardigd door ‘echte’ schilders of tekenaars. Heel indringend was een tegelwand waarop met viltstift meters teksten en kalenders waren gekalkt. Allemaal herinneringen van en aan de Nederlandse militairen die hier onder barre omstandigheden hun werk deden. Het gaf een vreemd gevoel, degenen die de tekeningen gemaakt hadden waren al lang vertrokken. Door wat ze er echter achterlieten leken ze er nog te zijn. Alles werd gefotografeerd.

Speciale sympathie koestert Van Bruggen voor een embleem van de Explosieven Opruimings Dienst in een voormalige accufabriek in Potochari, het vroegere hoofdkwartier van Dutchbat in Srebrenica. Enerzijds door het vakmanschap dat uit de schildering bleek, anderzijds door het gevaarlijke werk dat de mannen van de EOD dagelijks deden. “Of Bosnië nu gevaarlijk is? Er liggen nog altijd mijnen”, zegt Van Bruggen.

Bijzondere lading

De desolate hal van de accufabriek liet nergens uit blijken wat er ooit heeft plaatsgevonden. Moslims zochten hier bescherming tegen de Servische troepen. Die wetenschap gaf de aanblik een bijzondere lading voor Van Bruggen.

Het tweetal kwam ook in het stadje Srebrenica zelf, waaraan zoveel veteranen bittere herinneringen bewaren. Noorse EUFOR-militairen begeleidden hen. “Van ‘onze’ aanwezigheid was niets meer over. De plaats wordt nu vooral bewoond door Serviërs. Maar”, zegt Van Bruggen met een lichte verwondering in zijn stem, “er staat wel weer een moskee.”

LEGERMUSEUM ONDERSTEUNT TAPTOE DELFT

door Wim den Dunnen (tekst en foto's)

In 1974 werd voor het laatst de spectaculaire Taptoe Delft gehouden, met optredens van militaire muziekkorpsen op de markt. Na tegenwerking in Delft destijds, verhuisde de militaire taptoe naar Breda, om daar als Nationale Taptoe succesvolle jaren te beleven. Sinds een paar jaar wordt er weer een Taptoe Delft gehouden, maar nu met civiele muziekkorpsen. Dit jaar is daar verandering in gekomen. Voor het eerst sinds lange tijd is er weer een militaire inbreng, dit met medewerking van Defensie, de Rekwisieten Commissie KL en het Legermuseum.

Op de avonden van 8 en 9 september 2006 was er een militair-historische show, die vele handen op elkaar kreeg. Deelnemers waren een groep *re-enactors*, onder wie medewerker Anton van de Water van het Legermuseum in de rol van musketier. Ook waren enkele van de uniformen van deze groep afkomstig van het Legermuseum.

Met hun voorladers zorgde de Napoleontische Vereniging 7de Bataljon Infanterie van Linie voor spektakel. Deze vereniging treedt ook regelmatig op in het Legermuseum. De Rekwisieten Commissie KL droeg bij met een oude Bren Carrier en een iets

Technisch vormgever Anton van de Water van het Legermuseum (rechts), hier als musketier tijdens Taptoe Delft.

Manschappen van het onlangs heropgerichte 45 Pantserinfanteriebataljon Oranje Gelderland in gevechtstenuut uit de jaren zestig, stijgen uit een DAF YP-408. Het voertuig, beheert door de Rekwisieten Commissie KL, heeft in het verleden ook daadwerkelijk tot dit bataljon behoord.

jongere DAF YP-408-pantserwagen. De KL zorgde ook voor moderne inbreng met een tirailleurgroep van 45 Pantserinfanteriebataljon en een Fennik-verkenningsvoertuig tijdens een spectaculaire slotdemonstratie. Deze historische show werd begeleid door het Fanfarekorps Nationale Reserve, dat zijn muzikale vaardigheden uitstekend presenteerde. Het depot Paardenmarkt van het Legermuseum, was de twee dagen uitvalsbasis voor de manschappen en voertuigen.

Het waren nog niet de tijden van weleer, zoals tussen 1954 en 1974 met de optredens van een groot aantal militaire muziekkorpsen. Toch klonk er op de markt van Delft een daverend applaus na afloop van de show. Een bewijs dat militaire geschiedenis leeft en dat voor een militair-historische show belangstelling is. Het museum hoopt dat Taptoe Delft, met militaire inbreng, een jaarlijks vervolg krijgt. Want dit spektakel trekt vele bezoekers naar de markt van Delft en het Legermuseum ligt hier om de hoek.

De Napoleontische Vereniging 7de Bataljon Infanterie van Linie, presenteert haar voorladers tijdens de finale.

DRIE UNIFORMJASSEN UIT DE JAREN VAN DE BELGISCHE OPSTAND MUSEUM LEGT HAND OP UNIEKE

door Mark van Hattem

Het Legermuseum heeft met steun van de Stichting Vrienden een belangrijke aankoop kunnen doen voor de uniformencollectie. De aanwinsten zijn drie uniformjassen uit de jaren dertig van de negentiende eeuw, de tijd van de Belgische onafhankelijkheidsstrijd. Een verrijking van de collectie, want authentieke uniformstukken van voor 1850 zijn zeer zeldzaam.

Onder de indruk van de vele uniformen op de tentoonstelling *Voor Napoleon*, gaf een particuliere verzamelaar aan drie belangrijke stukken uit zijn collectie aan het museum te willen verkopen. Dankzij de Vrienden kon het museum in de zomer van 2006 tot koop overgaan.

De nieuwe aanwinsten worden nog deze winter aan de basisopstelling van het museum toegevoegd. Het gaat om een uniformrok van de mobiele schutterij, een overrok van een officier van de schutterij en een mouwvest van het regiment Jagers. Het zijn alle drie interessante stukken, zowel om hun historische waarde (de bewogen periode waarin ze gedragen zijn) als vanwege hun snit (uit een overgangperiode). Het zeldzaamst is zonder meer het object dat er op het eerste gezicht het eenvoudigst uitziet: het mouwvest van een jager.

Comfortabel mouwvest

Nederlandse infanteristen hadden naast hun uniformrokken met de lange jaspenden ook mouwvesten voor dagelijks gebruik. Bij het mouwvest was de uitmonstering tot een minimum terug-

gebracht. Er waren geen jaspenden en de uitvoering was gericht op draaggemak. Laken en galon zijn van eenvoudige uitvoering en kwaliteit. De mouwvesten hebben het in de militaire beeldvorming zwaar te verduren gehad: de meeste geschilderde en getekende militaire scènes tonen de soldaten in de meer imposantere rokken. De vesten zelf zijn tot het eind toe opgedragen, zodat van de oorspronkelijke kleding niet veel is overgeleverd. Juist dat maakt het aangekochte exemplaar zo bijzonder. Het vest is authentiek, het is in latere tijd nauwelijks versted. Wel zijn de draag- en slijtsporen duidelijk zichtbaar en lijkt het laken naar de drager gevormd te zijn. Wie het vest van dichtbij ziet en voelt, kan zich makkelijk voorstellen dat het voor de soldaat in kwestie een genot moet zijn geweest dit kledingstuk te dragen.

Rokjas met naam drager

De andere twee kledingstukken zijn van de schutterij. In 1830 werd een groot deel van de in 1827 opgerichte schutterij gemobiliseerd: de schutters werden ingezet voor actieve dienst te velde. In totaal maakte tijdens de Tiendaagse Veldtocht de mobiele schutterij de helft van het Nederlandse voetvolk uit. In theorie droegen alle schutters een blauwe wollen rok, een dito broek en daaroverheen kon men een grijze kapotjas dragen. In de praktijk blijkt dat de levering van de rokjassen maar langzaam op gang kwam, en veel schutters het zonder moesten stellen. Tijdens de veldtocht, in de begindagen van augustus, waren er bovendien velen die de broek weggooiden en vervingen door een lichtere, koelere linnen broek uit eigen bezit. Generaal Cort

8

J. Hoynck van Papendrecht (1907), *De schutterij in gevecht bij Houthaalen, 6 augustus 1831*, inv.nr. 051025 (collectie Legermuseum). De manschappen dragen hun kapotjassen, de officieren hun overrokken of 'geklede jassen'.

Overjas ('geklede jas') van een officier van de mobiele schutterij van Amsterdam, 1830-1839, inv.nr. 124927. (Foto: Casper van Bruggen)

(1830-1839)

STUKKEN

Heyligers, die vele van deze dienstplichtige landsverdedigers in zijn divisie had, klaagde hier steen en been over.

De rokjas heeft, zoals in die tijd de mode was, rokpanden aan de achterzijde tot aan de taille; de voorpanden zijn recht gesneden. De jas is gemaakt volgens het voorschrift, met de kenmerkende kraag, dubbele rij knopen, mouwomslagen en valse zakken op de jaspanden. In de jas is met inkt de naam van de drager aangebracht: 'A. Brans'. Dat maakt het voor het museum een extra waardevolle aankoop. Vervolgonderzoek naar deze Brans kan nog aardige gegevens voor exposities of publicaties opleveren.

Modieuze overjas

Het derde stuk is een overjas, of anders gezegd overrok, van een officier van de mobiele schutterij van Amsterdam. De juiste benaming is een probleem. In de periode 1830-1839 werden deze jassen aangeschaft als buitenkleding, maar de snit was zo nauw dat het niet waarschijnlijk is dat men er ook een rok onder droeg. Het model lijkt veel op wat in sommige vrijwillige jagerskorpsen werd gebruikt als zogeheten 'geklede jas' en zo ook in de burgermode gedragen werd. Voor de infanterie kwam een daarop lijkende jas in zwang in de periode vanaf 1840. De aangekochte jas is een tussenmodel in de overgang van de rokjas naar de korte jas, die in het Nederlandse leger rond 1855 werd ingevoerd. Veel officieren droegen dergelijke jassen al in de periode 1830-1849. Koning Willem II liet zich zeker na 1839 bij voorkeur in zo'n jas portretteren.

Uniformrok van de mobiele schutterij gedragen door A. Brans, 1830-1839, inv.nr. 124926. (Foto: Casper van Bruggen)

Mouwvest van een jager, 1830-1839, inv.nr. 124928. (Foto: Casper van Bruggen)

Anoniem, Vaderlijk afscheid bij het uittrekken als vrijwillig schutter, inv.nr. 051162 (collectie Legermuseum). De schutter links draagt zijn blauwe rok en pantalon, de middelste zoon zijn kapotjas.

Deze overjas is te herkennen als een schuttersjas door de accoladevormige kraagpat van rode wol. Hij werd meestal gedragen met officierssepauletten op de schouders. De jas is aan de binnenzijde van de panden hersteld, hetgeen aannemelijk maakt dat de jas te velde regelmatig is gedragen. Dit soort jassen werd intensief gedragen. Daarom zijn er weinig van overgeleverd. Twee jassen zijn zeldzaam, omdat er van deze types weinig zijn overgeleverd. De derde is bijzonder, omdat de naam van de drager bekend is. Kortom, alledrie de uniformstukken mogen een aanwinst worden genoemd. Het Legermuseum heeft dus gebruikgemaakt van een zeldzame kans!

Voor wie meer wil lezen, een literatuurtip: in *Armamentaria* 16 (1981) staat een themanummer over kleding, uitrusting en bewapening tijdens de Tiendaagse Veldtocht.

(Lees verder op pagina 10 onderaan)

BEZOEKERS VOOR DILEMMA'S VREDESSOLDATEN 'GEPLAATST' ONDER VUUR

door Saskia Smit

Momenteel draait in het Legermuseum de interactieve film *Onder Vuur, Militaire Dilemma's*. In deze op ware gebeurtenissen gebaseerde fictieve film wordt de bezoeker in de wrange werkelijkheid van de Nederlandse vredesmissie in Bosnië 'geprojecteerd'. Voor welke keuzes staan politici, officieren en soldaten in het veld bij het uitvoeren van moderne vredesmissies? Drie acteurs vertegenwoordigen het perspectief van de soldaat, kapitein en adviseur van de minister. Zij brengen de dilemma's op indringende wijze tot leven.

Moeilijke beslissing

De bezoekers zelf bepalen het verloop van de film. In een kort tijdsbestek moeten zij een beslissing nemen. Elk dilemma kan twee kanten op. Zal de militair de zwaar gewonde Bosniër ver-

Contact met de lokale bevolking is essentieel bij vredesmissies.
(Foto: Audiovisuele Dienst van Defensie)

De bezoekers staan voor de moeilijke keuzes tijdens vredesmissies en bepalen daarmee het verloop van de film 'Onder vuur'.
(Foto: Wim den Dunnen)

zorgen of kiest hij voor de veiligheid van zijn manschappen? Een meerderheid van stemmen bepaalt het vervolg van de film. Het gaat hierbij uitdrukkelijk niet om 'goed of fout'. De bedoeling is de bezoeker zelf in de schoenen van de militair te laten staan en de hectiek voelbaar te maken.

Lesprogramma beschikbaar

Voor de bovenbouw van het voortgezet onderwijs is een lesprogramma beschikbaar. Dit bestaat uit de interactieve film, een demonstratie over mijnen en – facultatief – napraten met een veteraan. Dit sluit aan bij het project 'Veteranen in de klas' van het Veteraneninstituut uit Doorn.

Bij de totstandkoming van de film is een klankbordgroep van docenten geschiedenis betrokken. Ook heeft er een pretest plaatsgevonden met museumbezoekers, museummedewerkers en een klas uit het voortgezet onderwijs. Deelnemers aan de pretest waarden de interactieve film als een welkome aanvulling op de 'hardware' in de basisexpositie van het museum.

Vervolg van pagina 9

TIENDAAGSE VELDTOCHT

door Hans van Lith

Na de eerste abdicatie van Napoleon in 1814 besloten de geallieerden tijdens het Congres van Wenen om de noordelijke en zuidelijke Nederlanden bijeen te voegen. Zo wilden ze een bufferstaat vormen tussen Frankrijk en de Duitse gebieden. De zoon van de verdreven Nederlandse stadhouder Willem V kwam als koning Willem I aan het hoofd te staan van deze nieuwe staat.

De culturele verschillen – religie en taal – tussen noord en zuid waren echter groot. In Vlaanderen werd de industrie overheerst door Franstaligen. Zij vreesden de overheersing van het Nederlands. In Wallonië was de angst nog groter. Ook politiek waren er tegenstellingen. Willem I stond bijvoorbeeld geen hervormingen en geen persvrijheid toe. De ontevredenheid groeide. Na een opvoering van de opera 'La Muette de Portici' in Brussel op 25 augustus 1830 brak een opstand uit, die oversloeg naar andere steden. De aanwezige Nederlandse troepen werden verdreven.

De breuk tussen noord en zuid was niet meer te lijmen. De Belgen benoemden Leopold van Saksen-Coburg tot hun koning. Willem I besloot militair in te grijpen voordat deze zijn macht kon vestigen. Op 2 augustus 1831 trokken de Nederlanders bij Poppel de grens over. De eerste gevechten vonden plaats bij Nieuwkerk en omgeving. Turnhout gaf zich 4 augustus over en ook Antwerpen viel spoedig. De Nederlandse troepen zetten hun opmars voort en boekten overwinningen bij Hasselt en Leuven. Toen keerden de kansen, want Frankrijk kwam de Belgen te hulp. Nederland voelde niets voor gevechten met de Fransen en op 12 augustus werd een wapenstilstand gesloten. Op 20 augustus trokken de laatste Nederlandse troepen zich uit België terug. Het garnizoen in de citadel van Antwerpen gaf zich pas in 1832 over aan de Fransen. Commandant Van Speyk blies zijn kanonneerboot met man en muis eigenhandig op. Alles liever dan in vijandelijke handen vallen. Het duurde nog tot 1839 voordat een definitief onafhankelijkheidsverdrag tussen Nederland en België werd gesloten.

OP WEG NAAR EEN NIEUW DEFENSIEMUSEUM

door Wim den Dunnen (tekst en foto's)

De medewerkers van het Legermuseum bezochten op 6 november 2006 hun collega's van het Militaire Luchtvaart Museum (MLM). Op het Kamp van Zeist te Soesterberg luisterden ze gezamenlijk naar de plannen voor het samengaan en de nieuwbouw. Voor velen voelde dit als de aller-eerste stap op weg naar het nieuwe Defensiemuseum.

Eerst gaf kolonel W.H. van Son, aanstaand voorzitter van de projectgroep Stichting Nationaal Militair Museum (NMM), uitleg over de herinrichting van het museaal bestel van Defensie. Hij vertelde onder andere dat alle grote defensiemusea worden ondergebracht in deze stichting en dat het Legermuseum en het MLM samengaan in een nieuw museumgebouw op de vliegbasis Soesterberg. Daarna blikte de algemeen directeur van het Legermuseum Gert Groenendijk terug op de geschiedenis en keek hij vooruit naar de toekomst van 'zijn' museum. Het slotwoord was voor de directeur van het MLM, Jan Janssen.

In de middag vertrok het personeel van beide musea richting de vliegbasis Soesterberg voor een rondleiding op de plaats waar het nieuwe Defensiemuseum komt. Hier bevinden zich nu nog de hangaars van de Tactische Helikoptergroep en de logistieke ondersteuning hiervan. In 2007/2008 verhuist de groep naar de vliegbasis Gilze-Rijen en komt er ruimte vrij voor de nieuwbouw. De hangaars blijven staan en gaan dienen als depotruimte voor onder andere de vliegtuigen, voertuigen en het geschut. Naast de hangaars komt het nieuwe museum en het museumpark. Na afloop was er een gezellig samenzijn en met de

Het nieuwe Defensiemuseum komt op historische grond: de vliegbasis Soesterberg is namelijk de bakermat van onze Koninklijke Luchtmacht. Hier de situatie rond 1930 met diverse Fokker-vliegtuigen. Op de plaats van de hangaars en werkplaatsen komt het nieuwe museum. (Prentbriefkaartencollectie Wim den Dunnen)

overtuiging dat er de komende jaren nog veel te doen staat, vertrok iedereen huiswaarts.

Een paar dagen later volgde nog een belangrijke stap. Op 9 november 2006 tekende de staatssecretaris van Defensie en de commissaris der koningin van de provincie Utrecht een intentieovereenkomst over de verkoop van de vliegbasis Soesterberg aan de provincie. De provincie zal de herinrichting van de vliegbasis ter hand nemen, rekening houdend met de komst van het Defensiemuseum.

De hoofdrolspelers bij de totstandkoming van het Defensiemuseum, v.l.n.r. de algemeen directeur van het Legermuseum Gert Groenendijk, projectleider Stichting NMM kolonel W.H. van Son, de vertegenwoordiger van het Commando Luchtmacht in de projectgroep luitenant-kolonel J. Kos en de directeur van het MLM Jan Janssen.

Directeur MLM Jan Janssen laat zien waar het nieuwe Defensiemuseum komt op de vliegbasis Soesterberg. Het moet rond 2011 klaar zijn.

NIEUW: JAPANESE PRENTEN VAN KUNIYOSHI

50 SAMOERAI IN EEN RODE ZAAL

door Hans van Lith

Met een tentoonstelling van 50 schitterende prenten van Japanse samoerai neemt het Legermuseum een compleet nieuwe expositiezaal in gebruik. Om verscheidene redenen een verheugende gebeurtenis, benadrukken Annemarie Pothaar, medewerker Presentatie en Educatie en Franklin van der Pols, hoofd Publiek en Presentatie van het museum. Vanaf 20 januari 2007 is de expositie voor het publiek geopend.

De samoerai vormden een gesloten kaste van krijgers en speelden een grote rol tijdens de Japanse burgeroorlogen in de twaalfde tot de zestiende eeuw. “Ze waren enigszins te vergelijken met onze ridders, maar een samoerai was méér dan een vakkundige vechter”, stelt Pothaar. Hij gold als de ultieme krijger die zijn gehele leven wijdde aan de vechtkunst. Niet alleen werd hij intensief getraind in het effectieve gebruik van wapens en vooral zijn karakteristieke twee zwaarden, maar ook de esthetische kant van het gevecht – de krijgskunst – stond hoog in het vaandel. Samoerai-zijn was een manier van leven, gebaseerd op een religieuze filosofie waarin strenge normen en waarden een grote rol speelden. Leiderschap, strijdlust, volharding, bereidheid te sterven waren eigenschappen die de samoerai zonder meer moest bezitten. Dit alles kwam tot uitdrukking in hun levenshouding, die vaak wordt gezien als kenmerk van de Japanse samenleving.

Door de Portugese zeevaarders die Japan aandeden, leerde de bevolking vuurwapens kennen. De samoerai bezagen dat met afgrijzen: zo kon je door elke minderwaardige figuur op afstand worden uitgeschakeld. Dat was verre van eervol en het was kenmerkend voor hun grote invloed dat zij erin slaagden vuurwapens uit de Japanse samenleving te bannen. Mede was dit te danken aan het feit dat Japan een eilandenrijk is, waardoor het gemakkelijker was vreemde invloeden buiten de deur te houden. Tot halverwege de negentiende eeuw kwam er in de status van de samoerai weinig verandering. Het keerpunt kwam toen buitenlanders en vooral de Amerikanen onder dreiging van wapengeweld het land binnen kwamen, legt Pothaar uit. Het was niet langer mogelijk af te zien van het gebruik van vuurwapens en dat was mede de doodsteek voor de samoerai.

Serie samoerai-prenten

Kort voor deze ommezwaai was de beroemde Japanse kunstenaar Kuniyoshi (1797-1861) bezig een serie prenten te maken van 50 bekende samoerai uit de zestiende eeuw. Schitterende kunstwerken van woeste krijgers. “Het zijn zeer realistische prenten, als je ziet hoe ze elkaar te lijf gaan”, vindt Van der Pols. “Voor elke afbeelding moest een tiental gelijke houtblokken worden gesneden om de schitterende kleuren op te brengen. Die moesten natuurlijk haarscherp op elkaar passen, om geen valse of dubbele lijnen in de prent te krijgen. Ook met moderne druktechnieken is dat wat vakmanschap betreft nog steeds een sterk staaltje!”

Medewerker Annemarie Pothaar toont een van de prenten van Kuniyoshi. (Foto: Wim den Dunnen)

Heel bijzonder van de serie is dat deze tot stand kwam in een de tijd waarin de krijgerskaste nog in aanzien stond. “Maar Kuniyoshi had de prenten n t gemaakt, of de samoerai was geschiedenis”, aldus Pothaar.

De serie prenten die het Legermuseum tentoonstelt, komt uit de privéverzameling van de oud-uitgever J. Somerwil. Hij is een gepassioneerd Japan-verzamelaar en heeft deze complete reeks samoerai-prenten in twintig jaar verzameld. Een bijzondere prestatie! Zelfs heeft hij ontdekt dat er nog een 51e, onafgemaakt exemplaar in schetsvorm bestaat, dat in bezit is van het Museum voor Volkenkunde in Leiden. Door een gelukkig toeval kwam onze museumdirectie met Somerwil in contact en deze verklaarde zich bereid zijn unieke collectie in bruikleen te geven voor een tentoonstelling in het Legermuseum. Ongeveer tegelijkertijd is ook een compleet nieuwe expositiezaal klaar. “De samoeraintentoonstelling is bijzonder geschikt om deze ruimte in te wijden”, zegt Van der Pols.

Prenten en filosofie museum

Voor hij over het ‘hoe en waarom’ van de zaal spreekt, vertelt Van der Pols iets over de filosofie van het Legermuseum. Hij legt enthousiast uit dat er drie soorten bezoekers zijn: de dagjesmensen, de reguliere museumbezoeker – vaak met een museumjaarkaart – die breed geïnteresseerd is in het Nederlandse cultuurgood en de puur militair geïnteresseerden, bijvoorbeeld verzamelaars die de details van een bepaald wapen willen weten. “Alle groepen willen wij zo goed mogelijk bedienen.” Ook de drie leervormen ‘hoofd/handen’ (kijken en geïnformeerd worden), ‘hart’ (praten en denken over achtergronden, zoals de dilemma’s van de militair) en ‘doen’ (bijvoorbeeld zelf ervaren hoe je een zwaard smeedt of hoe een boogschutter tewerk gaat) moeten aan de orde kunnen komen.

Dat vereist een veelzijdige aanpak, die allereerst in de tentoonstellingen tot uitdrukking komt. Voor de doorsnee bezoeker geeft de grote vaste collectie een goed beeld van de krijgshistorie in Nederland. Van der Pols: “Maar we willen ook iets doen voor de liefhebbers, die dieper op de materie in gaan. Dit betekent gespecialiseerde wissel­exposities over bepaalde onderwerpen, denk maar aan kruisbogen of handvuurwapens. Of het betekent het tonen van bijzondere privéverzamelingen als deze Japanse prenten. Dat laatste geeft ook weer de gelegenheid stukken uit de eigen rijke museumcollectie te tonen.” Zo staat er een tweetal Japanse harnessen in depot. Een daarvan zal zeker een plaats krijgen op de Samoerai-expositie.

“Vaak is de grote lijn van een onderwerp al in de algemene tentoonstelling te zien, maar door het houden van een wissel­tentoonstelling krijgt de liefhebber de gelegenheid er zich verder in te verdiepen”, legt Van der Pols uit. De opzet is per jaar twee van zulke kleine exposities te houden.

Elke millimeter wordt gebruikt

Het Legermuseum kampt echter met een tekort aan ruimte, mede daarom gaat het verhuizen naar Soesterberg. Maar lange tijd bestond er onzekerheid over die toekomst: gaat de verhuizing

Een van de 50 door Kuniyoshi getekende samoerai.

door of niet? Hoe dan ook moest het museum gewoon door­draaien en het hele jaar een aantrekkelijk programma bieden. Met de bestaande mogelijkheden werd al gewoerd, maar ook dat leverde niet voldoende op. Van der Pols: “We moeten elke millimeter van het gebouw kunnen gebruiken, op het buitenterrein voertuigen kunnen opstellen en ook de binnenplaatsen inrichten.” Dus werd de binnenplaats overdekt en het buitenterrein geschikt gemaakt voor grote stukken. Ook werd van een opslagruimte op de eerste verdieping een bescheiden expositiezaal gemaakt. Het museum kreeg er zo een belangrijke mogelijkheid bij voor kleine tentoonstellingen, speciaal voor liefhebbers. Bijkomend voordeel is dat via deze nieuwe zaal de verbinding tussen twee vleugels van het museum gemakkelijker wordt. Ook voor mensen met een rolstoel. “Doordat het een kleine zaal is, kunnen we beter inspelen op de actualiteit. Als iets bijzonders langskomt, kunnen we snel reageren. Het inrichten van een kleinere expositie kost minder voorbereidingstijd”, aldus Van der Pols. De zaal van vijftwintig bij zes meter is ruim en licht. De wanden zijn geschilderd in een warme rode kleur, die ook in andere zalen terugkomt. Het blijkt dat geëxposeerde voorwerpen er goed op uitkomen. Inmiddels heeft de overheid definitief besloten tot de verhuizing naar Soesterberg. Maar de nieuwe zaal – die op 20 januari 2007 opengaat, tegelijk met de samoerai-expositie – is er niet minder welkom door. De verhuizing laat zeker enkele jaren op zich wachten en het Legermuseum in Delft blijft dus nog geruime tijd open. “Tot dat moment doen we alles om uitval van bezoekers te voorkomen. Hoewel het aantal wissel­exposities wordt teruggebracht – zodat we tijd hebben om na te denken over de toekomst – bieden we gewoon een optimaal programma”, besluit Van der Pols. “Business as usual!”

BEZOEK AAN VOORMALIG CONCENTRATIEKAMP EN GENIEMUSEUM

VRIENDENDAG IN VUGHT

door Hans van Lith (tekst) en Wim den Dunnen (foto's)

'SS-concentratiekamp Vught', ook na 60 jaar is het nog een sinister begrip met een geur van onmacht en ontbering. Dat bleek ook uit de reacties van de ongeveer 90 deelnemers die er afgelopen 21 oktober – ter gelegenheid van de Vriendendag – een bezoek brachten. Zij werden rondgeleid door een gerestaureerd deel van het voormalige concentratiekamp en door het Geniemuseum, dat zich ook op het terrein bevindt.

Hadden de Nederlanders het in de oorlog over 'concentratiekamp Vught', bij de Duitsers heette het officieel 'Konzentrationslager Herzogenbusch'.

Tegenwoordig spreekt men echter van het Nationaal Monument Kamp Vught. Het staat in een hoek van het vroegere kampterrein en bestaat uit een herinneringscentrum met vaste en wisselende exposities alsmede een buitenterrein. Aan de hand van een grote natuurstenen maquette laten de gidsen zien hoe het vroegere kamp was ingedeeld met kantoorgebouwen, een appelplaats en barakken voor de gevangenen. Tevens is een barak nagebouwd met slaapzalen, een zit- en eetruimte, een wasgelegenheid en toiletruimte met open wc's. Dat klinkt nog vrij comfortabel, maar de gevangenen leefden uiteraard onder barre omstandigheden. Ze moesten zware dwangarbeid verrichten, leden kou en hadden een tekort aan eten... Bovendien waren er veel te veel mensen opeengepakt in een beperkte ruimte.

De Vrienden kregen op 21 oktober 2006 een uitvoerige rondleiding over het terrein van het Nationaal Monument Kamp Vught. Op de voorgrond een maquette van het kamp en daarachter de beruchte dubbele prikkeldraadversperring en een van de wachttorens.

Vol indruk bekijken de Vrienden hier het monument voor de 1.269 uit Kamp Vught weggevoerde Joodse kinderen. Zij kwamen allen om in het Poolse concentratiekamp Sobibor.

Aan een zijde langs het voormalige kamp is de dubbele prikkeldraadversperring herbouwd, met daarachter wachttorens. Deze werden destijds bemand door Nederlanders, die zich alleen bezighielden met de buitenbeveiliging. Wat er binnen gebeurde was een zaak voor de SS. In 1942 kwamen de eerste gedetineerden. In totaal zouden dat er tussen januari 1943 en september 1944 31.000 zijn: Joden, zigeuners, politieke gevangenen, homoseksuelen, Jehovah's Getuigen, criminelen en gijzelaars. Onder hen ook een grote groep Joodse kinderen. In twee speciale transporten in juni 1943 werden er 1.269 weggevoerd naar de vernietigingskampen. Een speciaal gedenkteken herinnert aan deze wandaad. Het bestaat uit een aantal rechtopstaande metalen platen, waaruit de namen van de kinderen zijn weggesneden, alsof ze zo uit het leven zijn weggerukt.

De manager en conservator van het Geniemuseum Hans Sonnemans (derde van links) verwelkomt hier de Vrienden op een ponton.

Vrijwilliger Ad Cornel wijst de Vrienden bijzonderheden aan bij het voormalige stafgebouw van het Konzentrationslager Herzogenbusch. Nu is dit een stafgebouw van het Opleidings- en Trainingscentrum Genie op de Van Brederodekazerne.

Achterop het terrein staat, nogal verscholen, het crematorium waar overleden gevangenen werden gecremeerd nadat ze 'forensisch' waren onderzocht, lees: waren ontdaan van gouden kiezen... In het gebouw bevindt zich ook een nagebouwde cel '115', waarin zich het 'bunkerdrama' afspeelde. Een groep vrouwen protesteerde tegen de Duitse behandeling en zij werden daarop met een groot aantal in een kleine cel geperst. Nadat ze meer dan een etmaal zo hadden gestaan, waren tien van hen overleden...

Geniemuseum in herbouw

Langs het gerestaureerde deel van het kamp rijst een hoge muur op. Dat hierachter de streng beveiligde gevangenis voor onder andere vluchtgevaarlijke delinquenten is gevestigd, hoorde het gezelschap toen het terugliep naar het herinneringscentrum. Hier bekeken de Vrienden een film over Kamp Vught. Na de lunch werd het Geniemuseum bezocht, een van de blijvende dependances van het 'Legermuseum nieuwe stijl'. Manager Hans Sonnemans toonde de herbouw van een deel van zijn museum en ging de gasten vervolgens voor naar enkele zalen die al in gebruik zijn voor een deel van de uitgebreide collectie modellen, voorwerpen en documenten. Op het buitenterrein – ook onderdeel van het vroegere concentratiekamp – stonden indrukwekkende (wegen)bouwmachines en werktuigen van de genie opgesteld. Daarbij ook grote pontons voor het oversteken van rivieren.

Het laatste deel van de Vriendendag bestond uit het bekijken van de oude appelplaats van Kamp Vught met daarachter de kantoor- en legeringsgebouwen van de bewakers. Het waren bijna lieflijke barakken van rode baksteen, uitgevoerd in een

In het geniepark rondom het Geniemuseum staat veel materieel uit het verleden. Hier een P & H-kraanwagen. Op de achtergrond (links) is te zien dat het Geniemuseum volop wordt verbouwd. Rechts een atoomvrije bunker uit de tijd van de Koude Oorlog, gecamoufleerd als legeringsgebouw.

Hans Sonnemans geeft hier uitleg aan de Vrienden in de nieuwe zaal van het Geniemuseum. Oorspronkelijk was hier vanaf 1942 de keuken gevestigd van Kamp Vught.

soort vakwerkbouw. De aanwezigen waanden zich min of meer in een Duits dorp vlak over onze oostgrens. Een beeld dat door het fraaie herfstweer nog werd versterkt. Tijdens een drankje ten afscheid kreeg iedereen de gelegenheid zijn of haar indrukken te verwerken.

MEER FOTO'S OP HET WEB

Bezoek onze site voor meer foto's van de Vriendendag in Vught: www.vriendenlegermuseum.nl. Hier vindt u veel meer informatie, niet alleen over de Stichting Vrienden of het Legermuseum, maar bijvoorbeeld ook links naar andere interessante websites.

AGENDA

Activiteiten voor de Vrienden

Gratis toegang tot het einde van 2006 kunt u bij uw bezoek aan het Legermuseum vier van uw vrienden of familieleden gratis meenemen

Tentoonstellingen

t/m 28 januari Boem!! 1.000 jaar buskruit
vanaf 31 november fototentoonstelling Bosnië
vanaf 15 december Onder vuur. Militaire dilemma's. Een interactieve multimedia-ervaring
vanaf 21 januari Japanse prenten
vanaf half maart Prins Maurits en het geheim van Nederland, de nieuwe gezinstentoonstelling over de Tachtigjarige Oorlog

Activiteiten in het Legermuseum

Elke zondagmiddag zijn er speciale activiteiten. In december en januari tonen Romeinse soldaten en burgers de uitrusting van de legionair en de auxiliair. In de kerstvakantie is er elke dag iets te doen rondom het thema Romeinen. Er zijn workshops 'Romeinse katapult maken' en demonstraties door Romeinse soldaten. In februari en maart 2007 staan de zondagen in het teken van de Nederlandse Opstand, net als de voorjaarsvakantie. Er zijn dan workshops, voorleesuurtsjes en er draait iedere dag een tekenfilm. In het museumweekend van 14 en 15 april gaat het om de 'kunst van het waarnemen'.

Zie voor een uitgebreid programma www.legermuseum.nl.

AANWINSTENVITRINE LEGERMUSEUM

door Wim den Dunnen (tekst en foto)

In het Legermuseum op de tweede etage worden in een vitrine en op het ernaast geplaatste publicatiebord regelmatig nieuwe aanwinsten getoond. Deze zijn verkregen door schenking of aankoop. Zo is onlangs een schenking van de KL getoond. De voorwerpen hebben betrekking op 43 jaar Nederlandse aanwezigheid in Seedorf. In 1963 werd daar 41 Pantser Brigade gelegerd (later 41 Gemechaniseerde Brigade). Met het einde van de Koude Oorlog werd de brigade in mei 2006 opgeheven en verkreeg het museum een grote schenking van emblemen, schildjes, vaantjes, borden en documenten. Een van de mooiste voorwerpen is wel de Canadian Army Trophy (zie foto). Dit is een destijds door 43 Tankbataljon gewonnen prijs tijdens schietwedstrijden in Duitsland met andere NAVO-partners. Niet alles kon een plaats vinden in de vitrine of op het publicatiebord, daarvoor is de schenking te groot. Maar de voorwerpen die er worden getoond, zijn zeker een interessante herinnering aan de legering van Nederlandse militairen in Duitsland.

NIEUWE VRIENDEN

H.J. van Kampen	Den Haag
M. Veen	Leiden
G.W. de Gier	Dordrecht
M. de Koster	Delft
G.B. Visser	Steenwijk
G.J.M. Gohres	Heemstede
K. de Jooide	Amsterdam
R.P. Kroes	Rotterdam
A. Dorrestijn	Wageningen
H. Ellens	Berkel en Rodenrijs
M. Daniels	Eindhoven
A.C. Stroeve	Amsterdam
J. Snoeij	Apeldoorn
L. Harteveld	Den Hoorn (ZH)
R. Budèl	Den Haag

Ook Vriend worden?

Zie www.vriendenlegermuseum.nl

COLOFON

De Nieuwsbrief verschijnt driemaal per jaar.

Redactie	Hans van Lith Wim den Dunnen Heleen Bronder Ed Coumans (eindredactie)
Vormgeving en drukwerk	Koninklijke De Swart, Den Haag
Uitgever	Stichting Vrienden van het Legermuseum
Secretariaat	Antwoordnummer 11228, 2600 WC Delft tel.: (015) 214 23 76* fax: (015) 214 39 16 *alleen op donderdag- of vrijdagmorgen e-mail: secretariaat@vriendenlegermuseum.nl
Website	www.vriendenlegermuseum.nl
Webmaster	Henk Goos
Webredacteur	Joke van Vels-van Dongen

ISSN 1569-4305